Vammaisfoorumi ry
Handikapp forum rf
Finnish disability forum

Kirjallinen asiantuntijalausunto

24.5.2021

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

Viite: HE 76/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ajankohta: työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kokous 26.5.2021 klo 11.30

Vammaisfoorumi ry kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua koskien hallituksen esitystä jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta (HE 76/2021).

Vammaisfoorumi on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Taustaa

Vammaisfoorumi ottaa lakiehdotuksiin kantaa perus- ja ihmisoikeuksien, erityisesti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 27/2016) kansallisen toimeenpanon, näkökulmasta.

YK:n vammaissopimus velvoittaa yhteistyöhön vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen kanssa kaikissa heitä koskevissa kysymyksissä. Vammaisfoorumi on tyytyväinen, että eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esitti pyynnön kirjallisesta asiantuntijalausunnosta. Aiemmalla opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämällä lausuntokierroksella pyydettyinä lausunnon antajina ei ollut vammaisjärjestöjä, vaan Vammaisfoorumi sai lausuntokierroksesta tiedon sattumalta. YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden (artikla 4 kohta 3) näkökulmasta Vammaisfoorumin osallistuminen kautta koko prosessin olisi ollut suotavaa.

Vammaiset ihmiset ja palvelukeskuksen toiminta

Vammaisfoorumi muistuttaa, että palvelukeskuksen rahoittama toiminta on osa julkista palvelua, johon vammaisten asiakkaiden tulee voida yhdenvertaisesti osallistua. Vammaisten asiakkaiden tarpeiden riittävä huomioiminen palveluissa vaatii aktiivisia toimia positiivisen erityiskohtelun muodossa, jotta yhdenvertaisen kohtelun periaate voi toteutua. Tämä koskee erityisesti työhön pääsemistä ja työssä pysymistä.

Esityksen mukaan ”Palvelukeskuksen rahoittamaa toimintaa ei suoraan lainsäädännön perusteella kohdistettaisi mihinkään tiettyyn ikäryhmään tai esimerkiksi kielen, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella.” Vammaisfoorumi on huolissaan vammaisten ihmisten mahdollisuudesta osallistua yhdenvertaisesti palvelukeskuksen rahoittamaan toimintaan. Mikäli palvelukeskuksen rahoittamaa toimintaa ei korvamerkitä vammaisille ihmisille, pelkona on, ettei vammaisten ihmisten tarpeita tulla resursoimaan riittävästi.

Vammaisfoorumi muistuttaa, että vammaisten ihmisten koulutusaste on yleistä koulutusastetta matalampi. Vammaisten ihmisten työelämäosallisuuden parantamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja siihen tulisi korvamerkitä resursseja. Myös työkyvyttömyyseläkkeellä ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevien osaamisen kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota.

Palvelukeskuksen tehtäviin tulisi kuulua työkyvyn ylläpidon ja kuntoutuksen rakenteiden kehittäminen. Vammaisfoorumi muistuttaa Sosiaali- ja terveysministeriön työkykyohjelmasta ja meneillään olevasta kuntoutusuudistuksesta, joissa kummassakin käsitellään koulutusta ja kuntoutusta.

Aliedustetut ryhmät terminä liian laaja

Jotta palvelukeskus pystyy edistämään ja arvioimaan koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista, esimerkiksi vammaisten ihmisten kohdalla, aliedustetut ryhmät käsitteenä on liian laaja. Tarvitaan erityisesti vammaisten ihmisten kysymyksiin paneutumista.

Aliedustetuista ryhmistä puhuminen peittää helposti alleen vammaisten ihmisten yksilölliset tarpeet. Jotta vammaisten ihmisten työelämäosallisuuden ja koulutukseen osallistumisen arviointi olisi tehokasta, tulee vammaisia ihmisiä käsitellä omana ryhmänään eikä sulauttaa aliedustettuihin ryhmiin. Vammaisfoorumi myös muistuttaa palvelukeskuksen resurssien riittävyyden takaamisen välttämättömyydestä.

Vammaiset ihmiset työelämässä

Vammaiset ihmiset kohtaavat työelämässä syrjintää ja ennakkoluuloja, joihin puuttuminen edistäisi työllistymistä ja vammaisten ihmisten mahdollisuutta osallistua työelämään ja yhteiskuntaan. Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan palvelukeskuksen tulisi arvioida kriittisesti ja kannustaa alueellisia toimijoita jalkauttamaan yhdenvertaisuutta edistäviä toimintoja työmarkkinoilla.

Digitaalisten palvelujen saavutettavuus

Huomioon on otettava myös EU:n saavutettavuusdirektiivi, jonka kansallinen toimeenpano on toteutettu lailla digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019). Palvelukeskuksen tulee edistää omalla toiminnallaan saavutettavuusdirektiivin toteutumista.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvosto

Vammaisfoorumi pitää myönteisenä sektori- ja hallintoalat ylittävää lähestymistapaa palvelukeskusta ohjaavan Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvoston kokoonpanossa.

Vammaisfoorumin mielestä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvostossa tulisi olla edustettuna myös työelämän ulkopuolella olevat tahot ja aliedustetut ryhmät. Vammaisfoorumi osallistuu mielellään neuvoston työhön. Tällainen laajempi ja monimuotoisempi yhteistyö auttaisi palvelukeskusta ohjaamaan toimintaansa ja resursseja aliedustettujen ryhmien työllistymisen ja työkyvyn edistämiseen.

Mikäli esitetty jaostomalli otetaan käyttöön, Vammaisfoorumi esittää, että yksi jaostoista käsittelee vammaisten ihmisten koulutus- ja työelämäasioita.

Yhteistyön merkitys

Vammaisfoorumi nostaa esiin yhteistyön merkityksen. Palvelukeskuksella tulee olla tärkeä rooli työelämän, opiskelun, kuntoutuksen ja työkyvyn kanssa työskentelevien toimijoiden yhteen saattamisessa.

Osaamisen päivittäminen

Vammaiset ihmiset muodostavat Suomessa alihyödynnetyn työvoimapotentiaalin. Vammaisilla työttömillä työnhakijoilla tulee olla mahdollisuus päivittää omaa osaamistaan alati muuttuvien työmarkkinoiden vaatimuksia vastaaviksi. Palvelukeskuksen tulee varmistua siitä, että osaamisen päivittämisen koulutusmuodot ovat vammaisille ihmisille aidosti saavutettavia ja esteettömiä ja, että vammaisia ihmisiä ohjataan yhdenvertaisesti em. palveluihin.

YK:n vammaissopimuksen artiklan 27 mukaan vammaisilla ihmisillä on oikeus uralla etenemiseen. On varmistettava, että erilaiset koulutusohjelmat ovat myös vammaisten ihmisten käytettävissä. Koulutuksella on merkitystä uralla etenemiseen ja palkkatasoon.

Lisätietoja

Näkövammaisten liitto ry työelämäasiantuntija Ville Ukkola, puh. 050 463 2588
ville.ukkola@nkl.fi
Lihastautiliitto ry suunnittelija Liisa-Maija Verainen, puh. 040 751 1081,
liisa-maija.verainen@lihastautiliitto.fi

Vammaisfoorumi ry

Sari Kokko
puheenjohtaja

Pirkko Mahlamäki
pääsihteeri